

BOEKBESPREKINGEN

C. Bas, Th.W. Kuyper, M.E. Noordeloos & E.C. Vellinga (eds.), 1999. *Flora Agaricina Neerlandica* 4. 189 pp., 153 fig. Balkema, Rotterdam/Brookfield. Prijs voor NMV-leden: f 115,-- (gebonden), f 72,-- (gebrocheerd).

Sinds half november 1999 is nu ook het vierde deel van de 'Flora' beschikbaar. Dit deel bevat naast enkele ge-update glossaria een revisie van de Strophariaceae en het derde deel van de Tricholomataceae (tribi Tricholomateae en Xeruleae). We wisten reeds dat vormgeving en stijl van deze flora als schoolvoorbeeld kunnen gelden voor de systematische mycologie. In vergelijking met de vorige delen valt het hierbij op dat er wat meer natuurgetrouwe habitus-tekeningen worden weergegeven, wat wij enkel kunnen toejuichen.

Ook ditmaal zijn er nogal wat taxa opgenomen die nog niet uit Nederland bekend zijn, maar waarvan het voorkomen in het gebied niet uitgesloten wordt. Voor een aantal uitgebreidere discussies en de publicatie van de taxonomische nieuwigheden kan de geïnteresseerde terecht in *Persoonia* 17(2), 1999, waarin heel wat informatie betreffende dit floradeel. Er ontbreekt misschien een index tot de Nederlandstalige namen ('Giechelkaalkopje' is een mooie), waarvan de spelling trouwens nog niet overal werd aangepast aan de nieuwe regels: naast Berkenridderzwam, Eikenridderzwam vinden we ook Berkebundelzwam, Elzebundelzwam en Dennekegelzwam. Opvallend wordt er op verscheidene plaatsen aangeduid dat alle taxonomische problemen niet zijn opgelost, en er daarom voor een 'pragmatisch soortconcept' werd gekozen. Bij *Melanoleuca* wordt zelfs rondit gesteld dat men best ook andere sleutels of flora's raadpleegt.

De bewerking van de Strophariaceae is ongetwijfeld een van de meest volledige voor West-Europa. Het gehanteerde genusconcept, dat een (voorlopige?) opdeling van de familie in twee grote, onduidelijk te onderscheiden genera inhoudt, is wel controversieel en zal vermoedelijk in andere landen niet veel bijval kennen. Zo werpt Kytövuori (*Karstenia* 39: 11-32, 1999) in zijn bewerking van de Kleefsteelstropharia's op dat in de mycologie de grote heterogene genera problemen vormen, niet de kleine. Voorts weinig verassingen. *Pholiota conissans* werd breed opgevat (syn. *P. graminis*), *Psilocybe (Melanotus) textilis* wordt een synoniem van *P. horizontalis*. De van onder het stof gehaalde *Stropharia ammophila*, door Naveau (1923) beschreven uit het Antwerpse, blijkt ei zo na voorrang te hebben gehad op *Psilocybe (Stropharia) rugosoannulata* (1922). Deze soort, waarvoor een nogal kleine en tengere habitus werd uitgekozen, kon ons inziens beter opgesplitst worden in een bruine en een okergele vorm. Bij *Pholiota oedipus* had men misschien ook kunnen verwijzen naar Eyssartier (*Documents mycologiques* 25 (97): 1-3, 1995).

Verder weinig opmerkingen bij de Tricholomataceae. Met de huidige bewerking van het geslacht *Tricholoma* moeten we in de lage landen nu maar eens eindelijk de witte, grijze, en bruine ridderzwammen zorgvuldiger bekijken. Bij *Xerula kuehneri* wordt niet verwezen naar de goede beschrijving van Eyssartier (*Bulletin trimestriel de la Société mycologique de France* 114(3): 35-42, 1998) en bij *Melanoleuca cinereifolia* jammer genoeg niet naar de uitstekende studie van De Raeve (*Icones Mycologicae* (Meise) pls. 126, 130, figs. 1-5 (1968)).

De *Flora Agaricina Neerlandica* hoort thuis in elke paddestoelenbibliotheek, maar over de prijs valt stilaan te morren. Balkema catalogeert de *Flora Agaricina Neerlandica* 4 (ingebonden) met het prijskaartje 65,--. Ter vergelijking: *Fungi Europaei* Vol. 7 (*Lactarius*) telt ruim vier maal zoveel pagina's, bevat tevens 121 kleurenfoto's en 62 kleurenplaten, maar kost slechts 62,--. Dit grote prijsverschil lijkt ons slechts gedeeltelijk verklaard te kunnen worden door een verschil in oplage.

Annemieke Verbeken & Ruben Walley, Wingene (België)

Bruce Ing, 1999. The Myxomycetes of Britain and Ireland. An Identification Handbook. 374 pp. Te bestellen bij de uitgever: Pendleside Books, E. & B. Sutcliffe, 359 Wheatley Lane Road, Fence, Burnley, Lancs., BB12 9QA, Great Britain. Prijs: £ 35.

In dit boek, gebonden en voorzien van een harde koft, worden 358 soorten slijmzwammen beschreven die gevonden zijn in Groot-Brittannië en Ierland. Elke beschrijving is voorzien van een eenvoudige tekening. Het werk bevat enkele inleidende hoofdstukken over de levenscyclus, bouw, ecologie, verspreiding en het verzamelen van myxomyceten. Het grootste deel is besteed aan de beschrijving van de soorten. Het boek wordt afgesloten met een verklaring van Latijnse woorden, een verklarende woordenlijst, een beknopte literatuurlijst en een duidelijk register.

Van de zes kleurenfoto's die zijn bedoeld om de koft te verfraaien zijn er helaas twee slecht van kwaliteit. *Leocarpus fragilis* is te donker en heeft een geelbruine kleurzweem terwijl *Comatricha tenerrima*, gefotografeerd in het plasmodium-stadium, paarsblauw is geworden in plaats van wit ten gevolge van de achtergrond. Wat bijzonder jammer is zijn de zeer summiere tekeningen die bij elke beschreven soort staan. Het zijn vlug gemaakte schetsjes, die vaak niet overeenkomen met de werkelijkheid, misleidend zijn en geen extra informatie geven. Beter was geweest deze geheel weg te laten. Onder de figuren 205 tot en met 208 staan foutieve namen, *Stemonitopsis* moet zijn *Symphytocarpus* en in de tekst staat een aantal typefoutjes.

Van de 358 beschreven soorten zijn er circa 100 die niet zijn opgenomen in Nannenga. Er zijn drie nieuwe *Liceaceae* beschreven en drie variëteiten tot soort verheven. Bij een aantal dubieuze soorten en variëteiten hebben Neubert *et al.* overgangen geconstateerd met hun dubbelgangers en deze niet meer als soort of variëteit geaccepteerd zoals bijvoorbeeld: *Ceratiomyxa fruticulosa* var. *arbuscula*, *Physarum mucosum* en *Didymium tubulatum*. Ing deelt deze mening niet, ontdekte zelf overgangen tussen *Craterium leucocephalum* var. *leucocephalum* en de var. *scyphoides* en laat zonder commentaar *Stemonitis fusca* var. *rufescens* uit zijn boek verdwijnen. Er is dus blijkbaar nog veel studie en onderzoek noodzakelijk naar de variabiliteit van de slijmzwammen.

De opgenomen sleutels zijn duidelijk en werken goed. Bij alle beschreven soorten is extra aandacht besteed aan literatuur, ecologie, verspreiding en opmerkingen over dubbelgangers. Gezien de geografische ligging en het klimaat van de Britse eilanden kunnen de beschreven soorten ook hier worden aangetroffen. Een ruime aanvulling dus op het boek van Nannenga die ik ondanks de minder geslaagde tekeningen niet zou willen missen. Het is aanwezig in de verenigingsbibliotheek.

Literatuur

Nannenga-Bremekamp, N.E., 1974, 1979, 1983. De Nederlandse Myxomyceten. Uitgave Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Neubert, H., Nowotny, W., Baumann, K., Marx, H. 1993, 1995. Die Myxomyceten, Band 1 & 2. K. Baumann Verlag, Gomaringen.

Hans van Hooff, Geldrop

Ingo Nuss, 1999. Mykologischer Vergleich zwischen Naturschutzgebieten und Forstflächen. Libri Botanici 18. 144 pp., 34 kleur- en 28 zwart-wit illustraties. IHW-Verlag Eching, 1999. ISBN 3-930167-39-9. DM 49,80.

De paddestoelenflora van een van de mooiste oerwouden 'Mittelsteighütte' (Zwiesler Waldhaus) in het Beierse Woud, met veel oeroude fijnsparren, wordt vergeleken met een naburig uitgedunde en beheerde bosgebied 'Schrödelhütte'. Een ander natuurreservaat 'Ludwigshain', ten westen van Kelheim, met veel zeer oude eiken wordt vergeleken met het uitgedunde gebied 'Rotmarter'. Door de auteur werden gedurende drie jaren, in samenwerking met andere mycologen, voornamelijk houtafbrekende fungi

geïnventariseerd.

De meest belangrijke parameter bij de vergelijking is de hoeveelheid en kwaliteit (dikte en verrottingsgraad) van het aanwezige dode hout. De meerderjarige houtzwammen *Daedalea quercina* (Doolhofzwam), *Fomes fomentarius* (Echte tonderzwam), *Fomitopsis pinicola* (Roodgerande houtzwam), *Ganoderma lipsiense* (Platte tonderzwam), *Gloeophyllum odoratum* (Korianderzwam) en *Phellinus hartigii* werden geteld en met het soort substraat gecorreleerd, en per soort ecologisch beschreven. Daarnaast werden 561 soorten gedetermineerd en volgens een vijfdelige frequentieschaal tabellarisch met locatie en substraat weergegeven. Enkele zeldzame karaktersoorten worden daarna apart voor ieder gebied behandeld, wat soms tot herhaling van teksten leidt. Het totaal aantal soorten wordt gerelateerd aan de rode-lijstsoorten zoals die voor Beieren en heel Duitsland zijn vastgesteld. Uit deze gegevens en uit voorafgaande literatuurstudie blijkt duidelijk dat in de natuurreservaten veel meer dood hout ligt en dat die veel meer zeldzame paddestoelsoorten bevatten. Ook het percentage rode-lijstsoorten is in de reservaten het hoogst. Voor het bos schadelijke soorten zoals de Dennenmoorder (*Heterobasidion annosum*) of Honingzwam (*Armillaria mellea* sl.) worden daarentegen in de reservaten in hun uitbreiding belet. Het boekje is bijzonder aantrekkelijk door de geslaagde kleurenfoto's van veel van deze soorten en hun biotoop. De als *Endostilbe cerasi* beschreven soort is sinds lang bekend als *Coryne albida* (Berk.) Korf & Candoussau, de anamorf van *Ascocoryne solitaria* (Rehm) Dennis (Bruine knoopzwam).

Bij de ecologische beoordeling worden twee minder bekende aspecten naar voren gehaald: de betekenis van houtrot voor de nestbouw van spechten en de betekenis van (meerderjarige) vruchtlichamen van houtzwammen voor een grote diversiteit van insecten (waarvan enkele op naam gebracht werden). Voorstellen voor de verdere bescherming omvatten behalve behoud van veel dood hout in de Mittelsteighütte vooral de beslist noodzakelijke bescherming van natuurlijke verjonging van de fijnspar en gedeeltelijke afsluiting tegen toeristen. Langdurende inventarisatie van paddestoelen in afgesloten en in toegankelijke gebieden is daarna gewenst. Enkele verspreidingskaarten van soorten in de vier behandelde gebieden besluiten het boekje, dat in de NMV-bibliotheek aanwezig is.

W. Gams, Baarn

M.T. Basso, 1999. *Lactarius Pers.* Fungi Europaei, vol. 7. 844 pp., 62 kleurenplaten, 121 kleurenfoto's. Mykoflora, I-17021 Alassio, Italia. ISBN 88-87740-00-3. Prijs: f 195,-.

Het zevende deel van deze serie is gewijd aan het geslacht *Lactarius*, de melkzwammen. Het is weer een dikke pil geworden, met een tamelijk opvallende blauwe kaft, waartegen de erop afgebeelde Smakelijke melkzwam sterk afsteekt. Het boek heeft min of meer dezelfde opzet als de vorige delen, maar de tekst is ditmaal vrijwel geheel in het Italiaans, met uitzondering van enkele inleidende hoofdstukken en de sleutels, die ook in het Engels zijn vertaald.

In de inleidende hoofdstukken geeft de auteur een uitvoerige discussie over de gebruikte kenmerken en de gehanteerde indeling van het geslacht die min of meer is geënt op die van Bon (1980) en Heilmann-Clausen *et al.* (1998) maar daar in details van afwijkt. Het grootste deel van het boek is gewijd aan uitvoerige beschrijvingen van de geaccepteerde soorten, voornamelijk gebaseerd op eigen waarnemingen van de auteur, met een verantwoording van het onderzochte materiaal. Lijntekeningen van de belangrijke microscopische details en één of meer kleurenfoto's van de betreffende soort zijn aan de beschrijvingen toegevoegd. Vaak wordt ook informatie gegeven over het type van de soort. In de discussies wordt ingegaan op overeenkomsten en verschillen met verwante soorten. Het tekstdeel wordt afgesloten met een uitvoerige bibliografie. Achterin het boek is een groot aantal kleurenplaten opgenomen naar aquarellen van de auteur en reproducties van originele platen van E. Fries, die in het herbarium van Stockholm worden bewaard.

Al met al is het een boek met een schat aan informatie. Er zijn echter ook wel een paar minpunten te noemen. Probleemgroepen, zoals de groep rond de Oranje melkzwam (*L. mitissimus* versus *L. aurantiacus* en *L. aurantiofulvus*), rond de Rimpelende melkzwam (*L. tabidus*), de Groenige elzenmelkzwam (*L. obscuratus*) en de Watermelkzwam (*L. serifluus*) worden niet bevredigend behandeld. Ook zijn de sleutels niet altijd gemakkelijk te gebruiken. Sommige kleurenfoto's zijn minder geslaagd. Geen reden echter om het boek, dat redelijk van prijs is, niet aan te schaffen. Het is ook in de verenigingsbibliotheek aanwezig. Diegenen die nog geen boek gewijd aan melkzwammen in hun bezit hebben, raad ik echter aan om, mede gezien de voor velen toch ontoegankelijke Italiaanse tekst van het hier besproken boek, het eerder genoemde werk van Heilmann-Clausen te kopen, dat al eerder in Coolia werd besproken (Noordeloos, 1999).

Literatuur

- Bon, M. 1980. Clé monographique du genre *Lactarius*. Documents mycologiques 19 (40): 1-85.
Heilmann-Clausen, J., Verbeken, A., Vesterholt, J. 1998. The genus *Lactarius*, Fungi of Northern Europe 2. Svampetryk, Tilst, Mundelstrup, Denemarken.
Noordeloos, M.E. 1999. Boekbespreking van: The genus *Lactarius*. Coolia 42: 45-46.

Chiel Noordeloos, Leiden